

Nr 87

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa frågor rörande verksamheten vid Apelvikens och Kronprinsessan Victorias kustsanatorier: given Stockholms slott den 2 mars 1956.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Hedlund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att provisoriskt medgiva förskottering kvartalsvis av till Apelvikens och Kronprinsessan Victorias kustsanatorier utgående statsbidrag för vård av kirurgisk tuberkulos och eftervård av barnförlamningspatienter.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 mars 1956.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, frågor om anstånd med avbetalning av vissa kustsanatoriet Apelviken och Kronprinsessan Victorias kustsanatorium beviljade lån samt om rörelsemedel för dessa sanatorier.

Föreliggande framställning

I skrivelse den 8 november 1955 har *medicinalstyrelsen* med överlämnande av en av svenska kustsanatoriernas samorganisation gjord framställning hemställt, att föreningen kustsanatoriet Apelviken och föreningen Kronprinsessan Victorias kustsanatorium måtte erhålla anstånd med avbetalning av vissa föreningarna beviljade lån intill utgången av år 1959 samt att styrelsen måtte bemyndigas att fr. o. m. den 1 januari 1956 till nämnda sanatorier ur förslagsanslagen till bidrag till driften av anstalter för kirurgisk tuberkulos och till bidrag till vanföreanstalter efter rekvisition utanordna förskott å sanatorierna jämlikt gällande bestämmelser tillkommande driftbidrag. Styrelsen har därvid anfört i huvudsak följande.

Genom beslut den 18 februari 1955 beviljade Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande föreningen kustsanatoriet Apelviken ett lån på 600 000 kronor och föreningen Kronprinsessan Victorias kustsanatorium ett lån på 400 000 kronor. Samtidigt föreskrevs, att lånen skulle vara amorteringsfria under två år efter det att desamma lyfts samt därefter avbetalas med en tredjedel under vart och ett av de därpå följande tre åren. Kustsanatoriet Apelviken har under juli månad 1955 lyft sitt lån medan Kronprinsessan Victorias kustsanatorium, som av beviljat belopp lyft 250 000 kronor, kommer att före utgången av år 1955 utkvittera resterande 150 000 kronor.

Vid sin behandling av ärendet om föreningarnas hemställan om låne-medel framhöll medicinalstyrelsen bl. a., att lånen borde lämnas räntefria och att med återbetalning av desamma borde få anstå tills vidare t. o. m. 1 januari 1957, då erfarenhet torde ha vunnits av det nya finansieringssystemet. Styrelsen utgick därvid från att kustsanatoriernas inkomster och driftkostnader skulle förbli oförändrade under år 1955. Under detta år har emel-

lertid sådana händelser inträffat, som man icke räknade med i november månad 1954, då avtal om vården vid kustsanatorierna under år 1955 slöts mellan landstingen och de landstingsfria städerna, å ena sidan, samt kustsanatoriernas samorganisation, å den andra sidan. Genom den i början av år 1955 träffade löneöverenskommelsen för bl. a. kustsanatoriernas personal kommer sålunda lönekostnaderna att stiga med cirka 10 procent i förhållande till år 1954. En ökning av utgifterna under omkostnadskontona torde jämväl ske genom fördyring av livsmedel samt prishöjning på vissa bränslen och andra förbrukningsartiklar. En tendens till sjunkande beläggning å kustsanatorierna har vidare gjort sig märkbar under året. Sålunda har t. ex. antalet för polioeftervård intagna vid Apelviken hitintills under år 1955 nedgått till i medeltal 45 patienter per dag mot 90 föregående år. Dessa faktorer sammantagna medverkar till, att vårddagskostnaden för år 1955 beräknas stiga till cirka 30 kronor för kustsanatoriet Apelviken och 26 kronor för Kronprinsessan Victorias kustsanatorium. Då underskotten å kustsanatoriernas verksamhet enligt förenämnda avtal överföres till nästkommande år, under vilket utgifterna ökas med motsvarande belopp och därmed även dagavgiften, kommer kustsanatoriernas aktuella behov av driftmedel icke att bli tillfredsställande tillgodosett. Härtill kommer, att kustsanatoriernas inkomster i form av statsbidrag, ersättningar från landsting och landstingsfria städer samt vårdavgifter även för löpande år inflyter först i efterhand. Nu berörda förhållanden medför, att behovet av en rörlig reserv av driftmedel framstår som en ofrånkomlig nödvändighet under ytterligare några år.

Landstingen och städerna utanför landsting har ansett sig sakna anledning att lämna särskilda bidrag till amortering av de den 18 februari 1955 beviljade lånen, som allenast avsett att täcka behovet av likvida medel under en övergångsperiod. Amorteringarna kan därför icke — i motsats till ränteutgifterna — belasta kustsanatoriernas driftutgifter. Vid sådant förhållande och i betraktande av kustsanatoriernas under år 1955 förvärrade ekonomiska ställning är det nödvändigt, att sanatorierna erhåller en viss tids uppskov med lånens amortering förslagsvis till utgången av år 1959.

Yttranden

Statskontoret erinrar om, att enligt gällande bestämmelser om finansieringen av sanatoriernas verksamhet skall kostnaderna till största delen slutligt stanna å landstingen, medan statsverket skall bestrida en mindre del. Under dessa omständigheter synes det ligga närmast till hands, att behovet av erforderliga rörelsemedel tillgodoses genom i första hand landstingens försorg. Statskontoret motsätter sig emellertid icke, att bestämmelserna rörande statsbidrag — efter riksdagens medgivande — ändras så, att även medicinalstyrelsen erhåller möjlighet att utbetala förskott å statens bidrag. Som förutsättning härför bör emellertid gälla, att landstingen på ett eller annat sätt vidtager åtgärder för ett proportionsvis motsvarande stöd. Eljest kommer statsbidragsförskottet att få karaktären av ett ränte-

fritt lån, vilket icke torde stå i överensstämmelse med den av statsmakterna innevarande år intagna ståndpunkten rörande sanatoriernas förseende med rörelsemedel. Genom ett sådant förfarande synes anstalternas behov av medel kunna tillgodoses utan lån och bättre möjligheter skapas för en återbetalning av de lämnade lånen i enlighet med föreskrivna amorteringsbestämmelser. Därest landstingen icke kan förmås att i erforderlig utsträckning på förhand bidra till sanatoriernas medelsförsörjning, synes annan utväg icke stå till buds än att förse sanatorierna med rörelsekapital genom lån, löpande med ränta. Som villkor för ett uppskov med amorteringen av de beviljade lånen synes i sådant fall böra uppställas, att räntan anpassas efter rådande ränteläge eller till $4\frac{1}{2}$ procent. Det bör icke ifrågakomma, att behovet av rörelsemedel tillgodoses både genom förskott enbart från statsverket och statslån.

Medicinalstyrelsen — som med anledning av statskontorets yttrande avgivit förnyat utlåtande i ärendet — anför bl. a. följande.

Vid sammanträde med representanter för landstingsförbundet och stadsförbundets sjukvårdsdelegation den 17 december 1955 upptogs frågan om möjligheterna för landstingen att enligt statskontorets förslag lämna kustsanatorierna vissa bidrag i form av förskott för den händelse medicinalstyrelsen skulle erhålla möjlighet att utbetala förskott å statens bidrag. Huvudmannarepresentanterna förklarade sig därvid bestämt icke kunna förorda något stöd i form av förskott. Medicinalstyrelsen vidhåller för sin del sitt tidigare framlagda förslag, innebärande att styrelsen fr. o. m. den 1 januari 1956 måtte bemyndigas att till ifrågavarande kustsanatorier ur de till styrelsens förfogande ställda förslagsanslagen till bidrag till driften av anstalter för kirurgisk tuberkulos och till bidrag till vanförestalter efter rekvisition utanordna förskott å de kustsanatorierna jämlikt gällande författningar tillkommande driftbidragen. Enligt från kustsanatorierna under hand införskaffade uppgifter utgjorde medelbeläggningen vid kustsanatoriet Apelviken år 1955 i fråga om kirurgisk tuberkulos 127 patienter/dag samt beträffande eftervård av poliofall 41,3 patienter/dag. För Kronprinsessan Victorias kustsanatorium utgjorde motsvarande siffror 74,6 och 85,7. Med utgångspunkt härifrån skulle kustsanatoriet Apelviken erhålla ett årligt statsbidrag med i runt tal 230 000 kronor och Kronprinsessan Victorias kustsanatorium ett belopp av cirka 260 000 kronor. Vid en halvårsvis återkommande förskottering skulle beräkningen av förskottets storlek göras med ledning av sistförflutna halvårets medelbeläggning av statsbidragsberättigade vårdformer å resp. kustsanatorium. Innan ny förskottsutbetalning sker, skulle en avräkning göras med hänsyn till utbetalat förskott och den verkliga beläggningen under det halvår, som förskottsutbetalningen avser. Med ett sådant system erhålles enligt styrelsens mening betryggande garantier för, att sanatorierna icke kommer att belastas med någon besvärande förskottsskuld till medicinalstyrelsen. Enligt vad styrelsen under hand inhämtat är det icke osannolikt, att ett förskott av ifrågavarande omfattning kan visa sig vara tillfyllest för kustsanatoriernas behov under förutsättning av oförändrat läge beträffande beläggning och prisnivå.

Beträffande amorteringsskyldigheten av redan erhållna lån vidhåller styrelsen likaledes sin tidigare uppfattning.

Vad slutligen beträffar frågan om upptagande av ytterligare lån anser sig styrelsen för sin del böra föreslå, att en sådan utväg icke beträdes annat än i yttersta nödfall, därest föreslagen förskottslinje icke skulle visa sig tillräcklig. Enligt styrelsens uppfattning kan ett sådant lån till kustsanatorierna under nuvarande förhållanden icke förknippas med någon amorteringskyldighet, förrän tidigare erhållna lån blivit fullt återbetalda. Styrelsen förordar, att möjlighet att erhålla lån — kustsanatoriet Apelviken ett lån på 600 000 kronor och Kronprinsessan Victorias kustsanatorium ett lån på 400 000 kronor — bör lämnas redan under innevarande år för den händelse den ekonomiska ställningen vid kustsanatorierna skulle göra det nödvändigt.

Departementschefen

Vad beträffar den gjorda hemställan om anstånd med avbetalning av de den 18 februari 1955 beviljade lånen vill jag nämna, att föreningen kustsanatoriet Apelviken lyft hela det föreningen beviljade lånet den 5 juli 1955 medan föreningen Kronprinsessan Victorias kustsanatorium av beviljat lån lyft 250 000 kronor den 30 april 1955 och återstoden den 6 december samma år. Lånen avsåg att i samband med övergång till nytt finansierings-system förse sanatorierna med de rörelsemedel, som erfordrades på grund av att sanatoriernas inkomster inflöt med viss eftersläpning. Enligt meddelade bestämmelser skall lånen vara amorteringsfria under två år efter det desamma lyfts och därefter avbetalas med en tredjedel under vart och ett av de därpå följande tre åren. Den första amorteringen skall alltså ske i slutet av april 1957. Med hänsyn härtill är det icke nödvändigt att nu taga ställning till frågan om anstånd med lånens återbetalning. Behovet av anstånd hänger nära samman med resultatet av den revidering av gällande avtal rörande landstingens och de landstingsfria städernas ersättningar, som jag i det följande förordar.

Vad angår sanatoriernas behov av ytterligare rörelsemedel synes en väsentlig orsak till föreliggande svårigheter att tillgodose det aktuella behovet av driftmedel vara, att sanatorierna enligt gällande avtal mellan landstingen och de landstingsfria städerna samt kustsanatoriernas samorganisation först i efterhand erhåller täckning för inträffande kostnadsstegringar. Härtill kommer — såsom framgick redan förra året i samband med det då yppade behovet av rörelsemedel — att sanatoriernas inkomster i form av statsbidrag, ersättningar från landsting och landstingsfria städer samt vårdavgifter även för löpande år inflyter först i efterskott. Nu angivna förhållanden har medfört, att sanatorierna trots de redan beviljade lånen kommit att lida brist på likvida medel. Med hänsyn härtill har medicinalstyrelsen hemställt, att ytterligare rörelsekapital måtte ställas till förfogande av statsmedel.

För egen del anser jag uppenbart, att den nuvarande ordningen för finansieringen av verksamheten vid ifrågavarande sanatorier icke är tillfreds-

ställande. Jag anser det därför angeläget, att de åtgärder snarast vidtages, som kan vara ägnade att för framtiden trygga sanatoriernas behov av rörelsemedel. Härvid synes i första hand ifrågakomma att söka få till stånd en ändring av nuvarande ersättningsbestämmelser. Enligt min mening bör därför det förenämnda avtalet uppsägas att gälla fr. o. m. den 1 januari 1957 samt vid de förhandlingar, som med anledning härav påkallas, nuvarande ersättningsbestämmelser omprövas i syfte att för framtiden undanröja de olägenheter, som visat sig förenade med nuvarande anordning. Jag vill i detta sammanhang även understryka vikten av att tillgängliga vårdplatser utnyttjas så effektivt som möjligt. Jag förutsätter, att medicinalstyrelsen ägnar detta problem fortlöpande uppmärksamhet samt framlägger de förslag, vartill utvecklingen kan föranleda.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen är det emellertid nödvändigt att redan nu vidtaga åtgärder för att säkerställa verksamheten vid ifrågavarande sanatorier under den närmaste framtiden. Det behov av förskottsmedel för driftens upprätthållande, som framdeles kan uppkomma, låter sig icke beräknas med ledning av i ärendet företagen utredning. Jag anser mig med hänsyn härtill icke böra föreslå, att behovet av rörelsekapital tillgodoses lånevägen. Jag förordar i stället, att Kungl. Maj:t bemyndigas att tills vidare under budgetåren 1955/57 vid behov medgiva förskottering kvartalsvis av till sanatorierna utgående statsbidrag, varvid bör gälla att förskott må utanordnas för varje kvartal med högst det belopp, som kan beräknas belöpa på detta kvartal. Härigenom synes garantier vinnas för att sanatorierna icke kommer att lida brist på rörelsemedel i avbidan på ett genomförande av den av mig i det föregående förutsatta ändrade ordningen.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att tills vidare under budgetåren 1955/56 och 1956/57 vid behov medgiva förskottering av Apelvikens och Kronprinsessan Victorias kustsanatorier tillkommande statsbidrag för vård av kirurgisk tuberkulos och eftervård av barnförlamningspatienter.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Jan Ödmann